

'Arap'ın bilime katkısı / Ergün ÖZALP

Bilim , insanlığın bir birikimidir ama, yunan,arap,süryani,hint,çin, vb. Bazı halkların bu tarihsel birikime özel katkılarda bulunduğu da yadsınamaz.Hemen hemen tüm dünya ülkeleri,uzun bir dönemdir kendi tarihlerini milliyetçi güdülerle yazmaktadır.Emperyalizm çağında bu yazıma , Avrupa merkezli bir bakış eğemen olduğundan , Anadolu, Ortadoğu ve Doğu halklarının bilime katkıları da genel olarak inkara tabi tutulmuş , nesnel bir bakıştan uzak tarih anlayışı ,genç kuşaklara empoze edilmiştir.İşin içine kendini üstün gören dinlerin ve mezheplerin çelişkilerinin de karışması,bu tarih yazımını iyice çetrefil bir duruma sokmuştur.

Bugünkü ulusal çekişmeler ve yaratılan üstün ulus olma '*mit*' lerine geçmişten dayanak aranmış,gerçekten de bilim tarihine paha biçilmez katkılar yapan halklar hakarete uğrayarak ; tarihsel gerçekler tersyüz edilmiştir.ABD'nin , '*medeniyetler çatışması*' gibi uyduruk ve dünya halklarının kültürel, bilimsel birikimini hiçe sayan , hor gören tezler, ve Irak işgalinde Bağdat'ta yaptığı talancı ve yıkıcı eylemlerle bu inkarcı tutum, had safhaya varmıştır

Avrupacı bakış, yunan kültürünün rönasansın doğuşundaki payını yadsırken , bu kültürü alıp rönasans sürecine geliştirilmiş olarak taşıyan arap halkları ve islamın ilerici olduğu dönemi de görmezden gelip inkar etmiştir.Birçok uygarlık ürünü ve bilimsel gelişimle batı üzerinden tanışan , kendi kültürel miraslarını bile batıdan öğrenen , Cumhuriyet dönemi kemalistleri de ; milliyetçi güdülerle 1. Dünya Savaşı dönemindeki ulusal çekişmeleri kaşıyarak; arapları , "*kalleşler*", "*çöl bedevisi*", "*arabın tuttuğu yenmez*", "*arabın tersi para*' vb. söylemleri besleyerek , aşağıladılar.Oysa, bilimin gelişiminde Ortadoğu,Anadolu, Asya, bölgesinde yaşayan halkların, en baştada arapların katkıları çok değerlidir.

Antik çağın bilgi birikimi, modern bilimin doğuşunu etkiledi, bu birikime ise, ticaretle uğraşan Fenikelilerin antik dönemde alfabeyi bulması ve ticaret yoluyla yazılı bilim birikimini yaygınlaştırmasıyla ulaşıldı.Bizler eski Mısır ve Babil'in kendi yazılarından öğrendiğimiz uygarlık birikimlerine , ancak yakın dönemlerde ulaştık ama, daha önce bu birikim, yunan bilimi içine , fenikeli tüccarlar ve yazı aracılığıyla taşınmıştı bile.. Yunan biliminin de, zaten eski uygarlıkların (*Mısır, Asur, Babil Hitit*) güçlü olduğu , Anadolu'daki İyon kentlerinde , Milet'te , İtalya ve Sicilya'daki yunan kolonilerinde doğduğu biliniyor.Tüm bu uygarlıklarla komşu bir konumda buluna yer ise, Fenike (*bugünkü Lübnan*) idi.

Yunan , Helen ve Roma kültürlerinin görkemli dönemlerinin düşüşe geçmesiyle; Roma İmparatorluğunun merkezi yapısının dağılması,feodal beyliklerin kurulması sürecinde , bilimsel gelişimde Ortaçağ Avrupası'nda durgunluğa girdi. Feodal üretim tarzı , bilimin geliştirilmesine yönelik istem ve dürtüyü sıfıra çekti.Ortaçağın sonlarında ticaretin ve denizciliğin gereksinimleri, entellektüel gelişmeyi yeniden tetikleyerek; rönasansın koşullarını yarattı.Entellektüel gelişme bu döneme dek , Roma'nın çöküşünden sonra ayakta kalan, tek istikrarlı kurum olan kilise çerçevesine hapsoldü.Am bu, bilimde bir kesinti anlamına gelmiyordu, dinsel kabuk altında da olsa bilimsel birikim varolageldi.Çünkü Roma'nın hıristiyanlığı resmi olarak kabul etmesi,Ortadoğu'da Roma yönetimine muhalif birçok mezhep doğurmuştu.Bugünün Suriye – Lübnan hattında , *nasturiler* ve *monofozistler mezhebi* ; Roma tarafından yasadışı ilan edilerek ,liderleri İran'a vb. yerlere sürüldüler.Sürgünler biraraya gelerek ,Yunan bilginlerinin eserlerini

çevirerek ,Suriye biliminin temelini attılar.MS 6. ve 7. yy.lar Ortaçağı, bu nedenle bilimin 'karanlık çağı' değil, gerçekte yunan mirasının , dört bir yana dağıldığı dönemdir. Bu nedenle hıristiyan ve islam bilginleri, ortaçağ boyunca bu birikimden yoksun kalmamıştı.

Roma'nın zayıflaması , Roma egemenliğini, ve hıristiyanlığı kabul etmede hoşnutsuz olan Ortadoğu halkları arasında yeni dinlerin doğması için , uygun bir topraktı.İsa'dan sonra 3. Peygamber olduğunu iddia eden *Zerdüş*t öldürülmüştü ama, bu kez de, 622-633 arası yıllarda *Muhammed* çıktı. Müslümanlık bu koşullarda hızlı bir gelişme gösterdi.İslamı yayan araplar, uygarlığın yabancısı bir halk değildi. Kendi kentleri vardı ve Roma imparatorluğunun doğu ticaretinin örgütlenmesinde önemli bir işlev görüyorlardı.İslam bilginleri,yunanlıların bilim ve felsefe yapıtlarının tam çevirilerini arapçaya kazandırmakla kalmadılar, onlara yeni ve canlı bir içerik katarak aktardılar.Arap bilimi Rönesans bilimine de benziyordu.*Ansiklopedicilik* geleneği başlatarak , bilimin birliğini garanti altına aldılar.Arap biginleri antik dönem biliminin iki sapkınlığı olan , 'astroloji' ve 'simya' ya ilgi gösterecekler de ,*El-Kindi*, *İbn-i Razi* ve *İbn-i Sina* gibi önemli isimler, bu sözde bilimlerin saçmalıklarını kabul etmediler. Yunanlılardan aldıkları sayısal işlemleri, suriyelilerin bildiği Hint sayı sistemi ile birleştirdiler. Ve aritmetik işlemleri , arap rakamlarıyla sıradan bir tezgahların kavrayacağı düzeye ulaştırdılar.*El-Harizmi* , bugünkü Cebir'in temelini attı.Astronomi, Kadastro ve Trigonometri geliştirildi.Bugünün Türkiye Kürdistan'ındaki Harran (Urfa)'da Kaldenilerin (*ki, bunlar yıldızlara tapıyorlardı*) sürdürdüğü astronomik gözlemler ,Abbasiler döneminde de, engelsiz sürdürüldü. Antik dönemden, Rönesans dönemine dek tam 900 yıl sürdürülen bu gözlemler dizisi olmasa ; modern bilimin temelini oluşturan keşifler, ya çok gecikecek ya da hiç olmayacaktı.Ayrıca İbn-i Sina, Razi gibi tıp hekimleri, yunan tıbbını sürdürmekle kalmayıp, çeşitli coğrafyalarda yeni tedavi yöntemleri keşfederek, tıp bilimini geliştirdiler. Merceği keşfederek optik bilimin temelini de atan araplardır. Bu keşif önemliydi ve daha sonra, teleskop, mikroskop, kamera vb. diğer optik aletlerin geliştirilmesinin de yolunu açmıştır.Ve adını burada anamadığımız birçok arap, fars, süryani, hint ve çin bilimadamı, Rönesansın doğuşuna ve modern bilimin inşasına sayısız katkılarda bulundular.Başlangıçta , tutucu olan bir ruhban sınıfa sahip olmayan islam imparatorluğu'nda , Muhammed'ten sonraki Abbasi ve Emevi halifeleri döneminde de , bilim adamları , korundu, desteklendi ve onlardan danışman olarak yararlandı. Ruhban sınıfça islamın yobazlaştırılması, bilimde frenleyicilik ; daha sonraki dönemlerde , 14.yy. dan sonra başlamıştır. İslami birliğin, Moğol ve türklerin akınları tarafından zayıflatılması, geç ve doğu tarzı bir feodal parçalanmışlığın oluşması sürecinde , batıda deniz aşırı ticaret ve sömürgeciliğin , kapitalizmin gelişmesi; arap ve islam dünyasındaki bilim birikiminin kendi topraklarında değerlendirilmesine olanak tanımadı. Bilimi taşıyan ve geliştiren ve batıya aktaran bu coğrafya, batı sermayesinin etki ve sömürü ağına takıldı ve belini bir türlü de doğrultma fırsatı bulamadı.

Sonuçta, arapların , modern dünyanın oluşumuna katkıları bilinmeden , ekonomik ve tarihsel bağlamın dışında idealist bir kurguyla ,Ortadoğu'nun bugünkü geri ve bağımlı durumuna bakılarak, geriliğin ana nedeni olarak araplar ve islam işaret edilirse; bu, kuşkusuz ki, emperyalist kültürel hegemonyaya destek anlamı taşır.

Kasım 2010 / arkadaş